

právnej úprave (autorský zákon z roku 2003) tak došlo k významnej zmene v tejto oblasti, ktorá už neobsahuje úpravu osobitnej zmluvy o vytvorení diela, čím zákonodarca odstránil isté aplikačné problémy, ktoré sa týkali najmä roztrieštenej terminológie, ktorá sa prejavovala najmä v oblasti zodpovednostných vzťahov z tejto zmluvy a na ktoré poukazujeme v kapitole „Zmluva o vytvorení diela“ a zodpovednosť za „nedostatky“ podľa autorského zákona.

Autorský zákon v rámci diela na objednávku explicitne odkazuje na použitie všeobecnej úpravy zmluvy o dielo podľa Občianskeho zákonníka (§ 631 až 643). Zároveň je možné ako pozitívum tejto právnej úpravy označiť skutočnosť, že dielo vytvorené na objednávku už bude možné použiť aj bez osobitného súhlasu autora, ktorý je pre tento prípad prezumovaný. Súhlas autora sa však vzťahuje len na účel, ktorý vyplýva zo samotnej zmluvy. Na iný účel bude môcť objednávať toto dielo použiť len v prípade, že mu na to autor udelil osobitný súhlas.

1.2 Osobitné typy zmluvy o dielo

Občiansky zákonník v rámci právnej úpravy zmluvy o dielo upravuje dva jej osobitné podtypy – zmluvu o zhotovení diela na zákazku a zmluvu o oprave a úprave veci, na ktoré sa budú subsidiárne aplikovať všeobecné ustanovenia o zmluve o dielo. Pri vymedzení vzťahu medzi všeobecnými ustanoveniami zmluvy o dielo a osobitnými ustanoveniami konštatujeme známe *lex specialis derogat legi generali*. Ako vyplýva z právnej úpravy zmluvy o dielo v Občianskom zákonníku, právna regulácia zmluvy o dielo predpokladá, že subjekty záväzkovoprávneho vzťahu zmluvy o dielo spravidla uzatvoria takú zmluvu, ktorej predmet bude spadať pod jeden z dvoch osobitných zmluvných typov. Usudzujeme tak z obsahu jednotlivých zákonných ustanovení. Kým všeobecná úprava zmluvy o dielo definuje samotnú zmluvu, základné práva a povinnosti zmluvných strán, určenie ceny, právo na odstúpenie od zmluvy a zánik zmluvy o dielo, osobitná právna úprava okrem definície týchto osobitných zmluvných typov pojednáva o zodpovednosti za vady diela, povinnosti prevziať vyhotovené dielo a následkoch neprevzatia diela v stanovenej lehote. Všeobecná právna úprava zmluvy o dielo opomína ustanovenia týkajúce sa zodpovednosti za vady, s výnimkou ustanovení o následkoch týkajúcich sa nevhodnosti pokynov objednávateľa a ním dodaného materiálu, a povinnosti prevziať vec, čo nás privádza k skôr uvedenými záverom, že zmluva o dielo bude spravidla spadať pod

osobitný zmluvný typ. Ak by sa tak nestalo, tak v rámci zodpovednosti za vady bude nutné postupovať podľa všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka o zodpovednosti za vady (§ 499 a nasl.). Pod všeobecné ustanovenia zmluvy o dielo budú potom spadať predovšetkým tie zmluvy, ktorých predmet bude spočívať v určitých prácach a výkonoch.

Zmluva o zhotovení veci na zákazku

Zmluva o zhotovení veci na zákazku sa od zmluvy o dielo ako takej líši tým, že predmetom tejto zmluvy môže byť len vec ako hmotný predmet, ktorý bude výsledkom činnosti zhotoviteľa. Zmluvou o zhotovení veci na zákazku vznikne objednávateľovi právo, aby mu zhotoviteľ podľa jeho objednávky vec zhotovil a povinnosť zaplatiť zhotoviteľovi cenu za zhotovenie veci.¹⁴⁵

Výsledkom činnosti zhotoviteľa bude vždy vytvorenie novej veci, ktorá bude charakterizovaná individuálnymi požiadavkami objednávateľa. Spravidla pôjde o vec, ktorú nie je možné obstaráť na základe kúpnej zmluvy, ako z hľadiska výnimočnosti tejto veci, tak aj jej kvality a spôsobu vykonania.¹⁴⁶

V súvislosti so zmluvou o zhotovení veci na zákazku sa možno stretnúť s otázkou, kto je vlastníkom novovytvorenej veci, ktorá je predmetom takejto zmluvy. Od zodpovedania tejto otázky sa ďalej odvíjajú niektoré práva a povinnosti zmluvných strán, ktoré vznikajú následkom uzatvorenia zmluvy o dielo. Kým Obchodný zákonník explicitne upravuje otázku vlastníctva zhotovovaného diela v ustanovení § 542 až 545, Občiansky zákonník túto otázku nerieši ani okrajovo. Pri určovaní vlastníctva predmetu zmluvy o dielo tak bude potrebné postupovať podľa všeobecných ustanovení o nadobúdaní vlastníckeho práva. Určenie vlastníckeho práva k dielu pritom závisí od toho, či predmet zmluvy o dielo bude definovaný ako vec hnutelná alebo ako vec nehnuteľná. Keďže nehnuteľnosť je Občianskym zákonníkom definovaná ako pozemok alebo stavba spojená so zemou pevným základom,¹⁴⁷ predmetom zmluvy o dielo, ktorá bude spĺňať túto definíciu, môže byť len stavba spojená so zemou pevným základom. Akákoľvek iná stavba sa spravuje režimom hnutelných vecí, čo sa týka aj otázky nadobúdania vlastníckeho práva k nej.

¹⁴⁵ § 644 OZ.

¹⁴⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Občianský zákonník: veľký akademický komentár*. 2. svazek: 488 – 880. Praha : Linde, 2008, s. 1927.

¹⁴⁷ § 119 ods. 2 OZ.

Vlastnícke právo k hnutelným veciam možno nadobudnúť niekoľkými spôsobmi. V prípade zhotovenia diela ide o vytvorenie novej veci a vlastníkom je ten, kto novú vec vytvoril, teda zhotoviteľ. Objednávateľ nadobúda vlastnícke právo k veci až jej prevzatím v súlade s ustanovením § 133 ods. 1 OZ, ak sa zmluvné strany nedohodnú inak. S týmto názorom sa stretávame u väčšiny autorov, ktorí sa otázkou vlastníctva k zhotovovanej veci zaoberajú. Naproti tomu, Štenglová prináša iný pohľad na riešenie vlastníckeho práva k novovytvorenému dielu v prípade, ak materiál na zhotovenie diela poskytol objednávateľ. V takom prípade by sa pri určovaní vlastníckeho práva malo podľa Štenglovej postupovať podľa ustanovenia § 135b OZ, ktorý sa týka spracovania cudzej veci na novú vec.¹⁴⁸ Zmienená právna úprava by sa na nadobúdanie vlastníckeho práva mala aplikovať na základe využitia analógie, a pre určenie vlastníctva k veci by bolo podstatné to, kto poskytol materiál na jej zhotovenie, alebo to, aký je pomer medzi hodnotou spracovaných vecí a hodnotou práce zhotoviteľa.

Určenie vlastníckeho práva k stavbe vyhotovenej na základe zmluvy o dielo môže byť problematické, vzhľadom na to, že na Slovensku sa už od 50. rokov 20. storočia neuplatňuje zásada *superficies solo cedit*. Ak by sa táto zásada uplatňovala, vlastníctvo stavby by bolo nesporné. Otázkou vlastníckeho práva k zhotovovanej stavbe riešila judikatúra, a to tak, že zhotoviteľ na základe zmluvy o zhotovení stavby zhotovuje vec, ktorá už v priebehu uskutočňovania stavby patrí občanovi, a nie zhotoviteľovi, ktorý by ju po dokončení stavby prevádzal na objednávateľa.¹⁴⁹ S týmto názorom sa stotožňuje aj Knappová,¹⁵⁰ ktorá vlastníctvo objednávateľa vyvodzuje aj z ustanovenia § 651 OZ, podľa ktorého ak sa objednávateľovi zhotovuje stavba na objednávku, zodpovedá zhotoviteľ za poškodenie alebo zničenie stavby až do prevzatia zhotovenej stavby, ibaže by ku škode došlo aj inak. Ak by bol vlastníkom zhotoviteľ, toto ustanovenie by nemalo význam. Ďalším argumentom, ktorý podľa Knappovej svedčí v prospech vlastníctva objednávateľa, je uskutočnenie stavby na základe stavebného povolenia, ktoré je vystavené na meno objednávateľa. K tomuto názoru sa prikláňa aj slovenská právna spisba, aj keď v českej odbornej literatúre aj judikatúre sa stretáme aj s názorom, že vlastnícke právo k zhotovovanej nehnuteľnosti

¹⁴⁸ ŠTENGLOVÁ, I. *Smlouva o dílo*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 64.

¹⁴⁹ R 16/1974.

¹⁵⁰ KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné: Díl druhý: Záväzkové právo*. 4. aktualizované a doplnené vydání, Praha : nakladatelství ASPI, a. s., 2005, s. 219.

nadobúda ten, kto stavbu uskutočňuje s prejavovým úmyslom mať ju pre seba.¹⁵¹ Domnievame sa však, že táto argumentácia neobstojí, keďže zo zmluvy o dielo je jasné, že zhotoviteľ nezhotovuje stavbu pre seba, ale pre objednávateľa, a to práve na základe uzatvorenej zmluvy o dielo.

Zmluva o oprave a úprave veci

Zmluva o oprave a úprave veci sa od zmluvy o dielo ako takej a od zmluvy o zhotovení veci na zákazku líši v niekoľkých smeroch. So zmluvou o dielo má spoločné to, že ide o jej osobitný typ, ktorého podstata spočíva v tom, že zhotoviteľ je povinný vykonať opravu alebo úpravu veci. Predmetom tejto zmluvy je tak činnosť zhotoviteľa, ktorá sa prejaví ako určitá zmena konkrétnej hmotnej veci, čo zas vykazuje spoločné rysy so zmluvou o zhotovení veci na zákazku. Kým pri zhotovení veci na zákazku je však výsledkom činnosti zhotoviteľa nová vec, v prípade opravy alebo úpravy veci je výsledkom buď odstránenie vady veci, jej poškodenia alebo opotrebenia, alebo zmena povrchu alebo vlastnosti veci.¹⁵²

Ak ide o opravu alebo úpravu veci, vznikne objednávateľovi právo, aby mu zhotoviteľ podľa jeho objednávky vykonal opravu alebo úpravu veci; zhotoviteľovi vznikne právo, aby mu objednávateľ zaplatil cenu za opravu alebo úpravu veci.¹⁵³

V súvislosti so vznikom zmluvy o oprave a úprave veci súdna prax doviedla, že túto zmluvu môže platne uzavrieť aj osoba, ktorá nie je vlastníkom veci, ktorej sa oprava alebo úprava týka. Ak zmluvu uzavrie na strane objednávateľa nevlastník veci, zhotoviteľ je povinný vydať vec objednávateľovi, a len voči objednávateľovi má právo požadovať zaplatenie dohodnutej ceny.¹⁵⁴ Osobitosťou tejto zmluvy je tiež skutočnosť, že za účelom zabezpečenia splatnej ceny za vykonanie diela má zhotoviteľ možnosť uplatniť si k veci, ktorá je predmetom zmluvy, zádržné právo v zmysle ustanovenia § 151s a nasl. OZ.

¹⁵¹ ŠTENGLOVÁ, I. *Smlouva o dílo*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2010, s. 66.; ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I § 1 – 459 Komentář*, 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 758.

¹⁵² § 652 ods. 2 OZ.

¹⁵³ § 652 ods. 1 OZ.

¹⁵⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 29. mája 2007, sp. zn. 26 Odo 1288/2005.

1.3 Všeobecne k zodpovednosti za vady diela

Základnou povinnosťou zmluvných strán, ktoré uzatvorili zmluvu o dielo, je povinnosť zhotoviteľa riadne, včas a na vlastné nebezpečenstvo vykonať dielo, čomu zodpovedá následná povinnosť objednávateľa zaplatiť dohodnutú cenu diela. Povinnosťou objednávateľa je tiež prevziať zhotovené dielo za predpokladu, že dielo je zhotovené riadne, t. j. bez väd. Ak má dielo vady, vzniká zhotoviteľovi osobitná povinnosť tieto vady odstrániť. Zodpovednosť za vady tak plní jednak reparačnú funkciu, keďže nahrádza majetkovú ujmu spôsobenú vadným plnením objednávateľovi, ako aj funkciu preventívneho pôsobenia voči iným subjektom, ktorá ich má primäť k tomu, aby plnili záväzky riadne.¹⁵⁵

Občiansky zákonník nedefinuje, čo možno považovať za vadu diela. Vo všeobecnosti možno za vadu plnenia považovať všetko, čo spôsobuje zníženie možnosti využitia a upotrebenia veci alebo jej iné znehodnotenie.¹⁵⁶ Z ustanovenia § 499 OZ možno ďalej vyvodiť, že dielo má vady, ak nemá vlastnosti výslovne vymienené alebo obvyklé, alebo ho nemožno použiť podľa povahy a účelu zmluvy alebo podľa toho, čo účastníci dojednali. Ide o definíciu faktickej vady.

Dielo budeme vždy považovať za individuálne určenú vec. Ak totiž zmluvné strany prejavia vôľu uzatvoriť tento typ zmluvy, spravidla pôjde o zmluvu, predmetom ktorej je vec, dielo, ktoré nie je bežne dostupné. Dielo tak bude vymedzené individuálnymi znakmi, z čoho vyplýva, že pre určenie, či bolo dielo vyhotovené riadne, je nevyhnutné, aby zhotoviteľ a objednávateľ pri uzatváraní zmluvy a špecifikovaní diela a jeho vlastností postupovali s potrebnou obozretnosťou a vymedzili dielo tak, aby pri odovzdávaní diela zhotoviteľom a jeho prevzatí objednávateľom bolo možné posúdiť splnenie požiadaviek objednávateľa a vyhodnotiť, či dielo bolo vykonané v súlade so zmluvou, a či vznikla objednávateľovi povinnosť dielo prevziať. Za vadu diela možno teda považovať akýkoľvek rozpor vo výsledku činnosti zhotoviteľa diela s tým, čo bolo dohodnuté v zmluve o dielo. Občiansky zákonník v § 633 ods. 1 tiež ukladá zhotoviteľovi povinnosť vykonať dielo v súlade s príslušnou technickou normou, ak je pre vykonanie diela takáto norma ustanovená a je záväzná. Ak má dielo povahu materiálnu, teda dielo je definované ako vec, zo všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka vyplýva povinnosť zhotoviteľa dodať dielo v priemernej

¹⁵⁵ R 12/1989.

¹⁵⁶ BIČOVSKÝ, J. – FIALA, J. – HOLUB, M. *Občiansky zákonník. Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou*. 12. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2006, s. 463.

strednej akosti, ak akosť nie je zmluvnými stranami výslovne dojednaná.¹⁵⁷ Aj súdna prax obdobne definovala povinnosť zhotoviteľa vyhotoviť dielo riadne, keď Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí uvádza: „V zmysle ustanovenia § 633 ods. 1 OZ dielo musí zodpovedať svojou povahou, rozsahom, akosťou a ďalšími vlastnosťami dohode účastníkov. Ak sú na vykonanie diela stanovené technické požiadavky, musí zhotoviteľ dbať, aby vykonanie tieto požiadavky spĺňalo. Ak akosť diela nebola záväzne stanovená ani výslovne dohodnutá, je zhotoviteľ – podnikateľ povinný dielo dodať v akosti zvyčajnej. Zhotoviteľ musí postupovať odborne, t. j. spôsobom, akým sa zvyčajne pri vykonaní takéhoto diela na to kvalifikovanými osobami postupuje.“¹⁵⁸

Okrem faktickej vady môže mať dielo tiež vadu právnu. Právna vada je zvyčajne definovaná ako taká skutočnosť, ktorá bráni tomu, aby nadobúdateľ po právnej stránke nadobudol k poskytnutej veci podľa zmluvy tie práva, ktoré nadobudnúť mal.¹⁵⁹

Za vadné plnenie nemožno považovať situáciu, ak je zhotoviteľ v omeškaní s vykonaním diela; vtedy vznikajú objednávateľovi práva zo zodpovednosti za omeškanie,¹⁶⁰ a nie zo zodpovednosti za vady.

Občiansky zákonník na rozdiel od Obchodného zákonníka¹⁶¹ nerieši situácie, či plnenie iného ako bolo dojednané, tzv. plnenie *aliud*, možno považovať za vadné plnenie. Ak by zhotoviteľ diela plnil niečo iné ako mal plniť podľa zmluvy, nešlo by o vadné plnenie;¹⁶² takéto plnenie by spravidla ani nebolo možné považovať za splnenie zmluvy o dielo, keďže, ako uvádzame skôr, dielo je vo väčšine prípadov určené individuálnymi znakmi, aj keď výnimočne môže byť predmet diela určený druhovo. Ak by zhotoviteľ poskytoval objednávateľovi niečo iné, ako sa má podľa zmluvy o dielo plniť, možno považovať konanie zhotoviteľa ako návrh na uzavretie novej zmluvy, ktorý objednávateľ môže a nemusí akceptovať. Ak by aj takéto plnenie akceptoval, zhotoviteľ by mal stále povinnosť plniť pôvodnú zmluvu. Konanie zhotoviteľa by sa však dalo tiež vnímať ako návrh na zmenu zmluvy o dielo, ktorú ak by objednávateľ akceptoval, záväzok

¹⁵⁷ § 496 ods. 2 OZ.

¹⁵⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 25. februára 2009, sp. zn. 4 Cdo 23/2008.

¹⁵⁹ FEKETE, I. *Občiansky zákonník: Komentár*. Bratislava : Miroslav Mračko, EPOS, 2007, s. 546.

¹⁶⁰ R 18/1976.

¹⁶¹ Obchodný zákonník rieši uvedenú situáciu v § 422.

¹⁶² ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občiansky zákonník II. § 460 – 880 Komentár*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009., s. 1359 – 1360.